

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinske Uprave« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasom je za dvostopno pettino vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Tiskovine za volitve po novem občinskem volilnem redu.

Deželni odbor kakor tudi uredništvo »Občinske Uprave« dobivata čedalje več vprašanj v zadevi tiskovin za volitve po novem občinskem volilnem redu.

Na tozadevna vprašanja smo pooblaščenim pojasniti, da so vse tiskovine v načrtu gotove, da pa so se pred natisom poslali koncepti v izjavo c. kr. deželni vladi, ki jih doslej še ni vrnila. Kakor hitro se to zgodi, se bodo dale takoj natisniti, kar se bo izvršilo najbrž še tekom meseca marca t. l.

Županstva se opozarjajo, da bode volilne izkaznice in glasovnice u r a d o m a založil in razpošiljal občinam le deželni odbor, vse ostale tiskovine pa bodo morala naročiti županstva — kot doslej — pri dotičnih založništvih (tiskarnah), ki pa ne bodo smela imeti v zalogi glasovnic in izkaznic.

Kakor hitro bodo tiskovine gotove, obveščena bodo županstva o tem od deželnega odbora po posebni okrožnici. Volilne izkaznice in glasovnice bo naročiti pravočasno pred volitvami naravnost pri deželnem odboru z navedbo natančnega števila volilcev.

S predpripravami za volitve pa županstva lahko že prično, ker morajo itak dobiti v prvi vrsti od davčnih uradov izkaze o predpisanih direktnih davkih. — Glede tega opozarjamo tudi na odgovor v današnji številki na neko vprašanje v predstoječem smislu (pod št. 21.).

Prvi poučni tečaj za župane in druge občinske funkcionarje v Ljubljani.

(Konec.)

Končujoč razpravo o novem občinskem volilnem redu pojasni deželni tajnik g. Korošec še razmerje glede občinskih odbornikov z ozirom na pravico podobčin, voliti svoje zastopnike. Vzemimo slučaj: V občini je voliti 18 odbornikov; dve podobčini pa volita vsaka svojega (po enega) odbornika. Vsled tega imajo volilci voliti še 16 odbornikov. Ker pa to število ni deljivo s številom 3, se poviša na 18 po določbah § 13 občinskega reda. V takih slučajih bo štel potem občinski odbor 20 zastopnikov občine. Za podobčine je treba posebnih volilnih imenikov, v katere pridejo vsi volilci I. in II. razreda. Če ima kdo voliti v dveh podobčinah, voli v oni, kjer plačuje več davka. Sicer je pa v ostalem zakon dovolj jasen. Opozarjati je treba še na to, da se morajo razporežiti po reklamacijskem postopanju tudi popravljeni imeniki.

Izvajanjem deželnega tajnika Korošca dostavi deželni odbornik dr. Pegan še nekaj opazk. — Odslej ni več volilec premoženje, ampak 24 letna oseba. — Mladoletni davkoplačevalci niso več volilci. Bili so včasih politični motivi, da so volili varuhi drugače, kot bi volili sicer mladoletni davkoplačevalci. Sedaj varuh ne more voliti za mladoletne davkoplačevalce, ker ti nimajo volilne pravice. To glede starosti. — Dalje je bilo v starem volilnem redu določilo, da mora za ženo vedno voliti mož. Zato so žene večkrat izgubile volilno pravico, če mož ni bil doma, ampak odsoten zunaj občine n. pr. v Ameriki. Novi volilni red dela sedaj za take slučaje izjeme. Za žene v Ameriki bivajočih mož, ali če je mož pod kuratelo i. t. d. voli sedaj pooblaščenec.

Če ima kdo v tuji občini posestvo, se sme poslužiti pooblaščenca.

Posebno važnost je polagati na prvotne imenike, o katerih govori § 15 občinskega volilnega reda. Če bi se ti ne sestavili, bi vlada volitve razveljavila. Če kdo plačuje dve vrsti davka, se je ravnati po § 14, tretji in četrti odstavek volilnega reda; vzeti se pa sme le enkrat kot volilec v dotičnem razredu.

Glede vprašanja, ali mora priti v volilni imenik ena tretjina volilcev (za I. razred) oziroma dve tretjini (II. razred) velja sledeče: v prvi razred pride tretjina onih volilnih upravičencev, ki plačujejo občinskim dokladam podvržen davek.

V drugi razred pa pridejo vsi ostali in pa še inteligenti, to je oni volilci, ki volijo v tem razredu vsled svoje izobrazbe, službe i. t. d. in pa one osebe, o katerih govori § 15, c) v 3. in 4. točki. — Če pride torej v imenik, sestavljen v smislu § 15, o. v. r., 90 oseb, jih pride v I. razred 30. v II. razred pa 60 in vsi drugi v predstoječem našteti volilci.

Nadučitelj Trošt vpraša, kako je z juridičnimi osebami: če imajo volilno pravico.

Dr. Pegan ga opozori na § 1. obč. volilnega reda, v katerem so juridične osebe našteje.

Nadučitelj Trošt vpraša nadalje, če imajo volilno pravico posojilnice, ki plačujejo rentnino.

Dr. Pegan pojasni, da davek od hranilnih vlog ni rentnina. Posojilnice morejo voliti le, če plačujejo občinskim dokladam podvržene davke od nepremičnin (posestev). Nekatere plačujejo tudi pridobnino, ki je podvržena občinskim dokladam. Rajfajznovke so davka proste. Davek od čistega dobička pa je podvržen občinskim dokladam. — V takih slučajih, če plačujejo te davke, imajo pravico voliti. Davek se plačuje od čistega dobička nad 600 K.

Župan Tršan želi še pojasnil o načinu volitev.

Dr. Pegan pojasni, da volijo vsi volilci skupaj, kakor kdo prihaja. Če je n. pr. kdo posestnik v Pirničah in ima kot volilec I. razreda voliti tudi v tretjem, poleg tega pa še za podobno in ima torej tri glasovnice, odda vse tri obenem.

Vprašanje: Če je kdo v Ameriki, in ima posestvo, ali mora on poslati pooblastilo?

Pojasnilo: Pooblastilo mora poslati on, žena nima pravice izdati pooblastilo.

Na drugo vprašanje, če so volitve lahko tudi v nedeljo, odgovori dr. Pegan, da so volitve lahko tudi ob nedeljah.

Če odide mož kake volilke danes v Ameriko, ona takoj lahko dá pooblastilo drugemu, nasprotno pa mož mora poslati pooblastilo. To pooblastilo lahko dá naprej za vsake bodoče volitve. Odločujoča je volja: stvar zaupanja.

Pred volitvami dobi vsak legitimacijo (izkaznico) in glasovnico. Izkaznico mora imeti vsak in

se mora povsod zahtevati od vsakega, tudi če ga poznajo. Zakon to zahteva in bodo gotovo povsod vložene pritožbe, ako se to opusti.

Glasovnice ne sme nikdo (nobena občina) dati sama tiskati, ampak izdane morajo biti le od deželnega odbora. — Vpraša se tudi: ali se sme na glasovnice kaj prilepiti, n. pr. tiskane listke z naslovi kandidatov). — Ne: take glasovnice ne bodo veljavne. Vsak tak glas bi vlada gotovo razveljavila. Pač pa se sme s šampilijo natisniti imena, namesto jih pisati.

Dr. Pegan preide na to na nekatere druge točke, tiče se občinskega gospodarstva z ozirom na nekatere dohodke. Ti so v prvi vrsti občinske takse. Te so najbolj pravičen davek, a se jih povsod premalo poslužujejo. Večkrat se pobirajo takse, ne da bi imele občine za to pravico, namreč ne da bi bil dotični sklep odobren od deželnega odbora. Splošno se misli tudi, da spadajo takse onim, kateri opravljajo kak posel, n. pr. za stavbna dovoljenja in ogledne članom komisije; ali pa mesogledom, oglednikom živine, i. t. d. To pa ne gre: vse takse morajo priti v občinsko blagajno. Če se hoče potem komu kaj dati za dotično opravilo, se mu pa dá iz občinske blagajne. Govornik navaja nek slučaj, v katerem bi župan prišel kmalu v kazensko preiskavo, ker je državni pravdnik smatral pobiranje taks, ki jih je potem obdržal župan, kot poneverjenje uradnega denarja.

Takse naj se vpisujejo v poseben taksni dnevnik, iz katerega naj se potem prenašajo v blagajniški dnevnik.

Glede pasjega davka omenja govornik, da ne spada med občinske takse, ampak je samostojen davek, za katerega ni treba privolitve deželnega odbora, ampak se mora temu sklep o pobiranju le naznaniti. Sklep o pobiranju taks pa mora dobiti pritrditev deželnega odbora, zato se ne sme popred pričeti s pobiranjem.

Župan Rihar povdarja, kako težko je pravilno voditi matico in evidenco o domovinstvu. Ne ve za posamezne ljudi in družine, ktere bivajo oziroma so bivale čez 80 let zunaj občine in katerih članov se nikdo več ne spominja, pa vendar so še pristojni v občino. Izreka željo, naj bi bolnišnice sestavljale bolj datančno vsprejemne zapisnike in podatke o njih.

Na vprašanje žup. nam. Oražma v zadevi taks pri stavbnih komisijah pojasni dr. Pegan, da stavbna komisija ne sme računati niti vinarja; če je treba izvedenca-stavbnika, se mora plačati iz občinske blagajne.

V nekem slučaju je zahteval župan za-se odškodnino (povračilo stroškov), česar mu občinski odbor ni dovolil; župan se je pritožil in deželni odbor mu je priznal zahtevano vsoto.

Župan Tršan želi pojasnil glede županove plače.

Dr. Pegan omenja na to vprašanje predvsem, kako se je ponekod operiralo z županovo plačo v političnem boju, češ »naš župan bo cenejši«. Ponekod župan tudi ničesar ne računi. Toda občina ima več škode kot koristi, če župan ne dobi plače. — Bodite odkriti, župan naj se pošteno plača in pustite pri agitacijah taka sredstva, s katerimi se je delalo na vseh straneh, da bo eden ali drugi župan cenejši.

Župan Stanovnik vpraša, ali bi se ne moglo vpisovati takse za živinske potne liste — mali zneski — skupno (koncem leta), posebno, ker je več oseb, ki jih izdajajo. — Dr. Pegan pravi, da bi sicer ne imel ničesar proti temu, če bi se vpisovale take takse v blagajniški dnevnik po več skup, morda mesečno, sprti se pa morajo vpisovati vsaj v taksni dnevnik. Ne ve pa, kaj bo zahteval občinski revizor.

Župan Rihar je za to, da bi se vpisovale take koncem leta. Dr. Pegan odgovarja, da bi bilo tudi to mogoče, toda gre se za red, ki mora biti. (Opomba poročevalca: načelo je, da se vpisujejo vsi dohodki brez izjeme sprti takoj po prejemu.)

Župan Rihar povdarja glede nakladena žganje, da ima občina gotovo škodo, če se ne izve za kuhanje žganja. Želeti bi bilo, da naroči finančno ravnateljstvo finančnim paznikom, naj to županstvom naznanjajo. Finančno ministrstvo je v nekem slučaju sicer reklo, da to ni mogoče.

Dr. Pegan pravi, naj se obrne na deželni odbor za posredovanje, ker finančna uprava daje s tem žganjarjem potuho.

Pri tej priliki opozarja, da občine vse premalo pobirajo doklade na žganje. Sklepajte več dokladna žganje in manj na zemljiški davek. Res je to najgrši dohodek, a ker je že, naj tudi bo: občine bodo imele potem manj revežev in bolnikov.

Na vprašanje, če kak urad ne odgovori županstvu na vlogo — pravi dr. Pegan, naj v takih slučajih naredi županstvo nadzorstveno pritožbo potom deželnega odbora.

Zaključujoč zborovanje pravi dr. Pegan, če bomo večkrat skup prihajali, lažje bo občevanje. Nekaj zrna bo vsak odnesel. Zasluga, da se je priredil poučni tečaj, je tudi »Kmetske županske zveze«, ki je zanj posebej prosila. — Pri tej priliki prosi, pristopajte k njej kot člani in omislite si vsi »Občinsko Upravo«. Vsak župan naj pristopi kot član »Kmetski županski zvezi«! Najbolj zanikrne občine niso ne članice zveze ne naročnice »Občinske Uprave«. Nekaj zaslug za izobrazbo županov ima gotovo »Občinska Uprava«; oni pa, ki najmanj znajo, niso naročeni nanjo.

Mnogokrat so županstva v zadregi, kako rešiti kako stvar. Obračajte se na deželni odbor. In če je treba par uradnikov več, bolje kot da ljudje trpe škodo!

Pri njem kot deželnemu odborniku je dobil vedno vsak odprta vrata in če njega ravno ni, dobi vsa navodila pri deželnem tajništvu. Pri okrajnih glavarstvih ne zna mnogo uradnikov našega jezika, tudi kot tuje ne razumejo naših teženj, zato se v potrebi zatekajte k deželnemu odboru.

V imenu dež. odbora se zahvaljuje za obilo vdeležbo in prosi vdeležbe tudi v prihodnje, ko se bo zahtevalo. Pripravite do prihodnjega shoda tvarino, poslužujte se vprašanj.

Načelnik »Kmetske županske zveze« župan Belec se zahvaljuje v imenu zveze deželnemu odboru za prireditve in predavateljem za trud. Prosi deželnega odbornika dr. Pegana, da sporoči to zahvalo deželnemu odboru.

S tem je bil končan prvi poučni tečaj, s katerim so bili vdeleženci zelo zadovoljni, in kateri bo — upamo — obrodil obilen sad.

Deželni zbor kranjski.

Deželni zbor je imel dne 18. svečana t. l. važno, dasi le enodnevno zasedanje. — Prihodnjič bomo nekoliko obširneje poročali o tem zasedanju in storjenih sklepih, ki bodo velikega pomena za razvoj kranjske dežele. Za danes omenjamo le, da je zboroval dež. zbor pod vtisom 50-letnega jubileja, odkar je bil sklican prvi deželni zbor.

Sprejet je bil zakon za najetje 10-milijonskega melioracijskega posojila po besedilu, dogovorjenem z ministrstvom. Ta denar pride izključno le v prid ljudstvu in za izboljšanje njegovih gospodarskih razmer in potrebnih sredstev za to.

Važni sklepi so bili storjeni glede preosnove zadružništva na Kranjskem.

Vloženih je bilo tudi več interpelacij in vprašanj. Izmed slednjih navajamo danes doslovno eno vprašanje, ki se nam zdi važno z ozirom na občinsko gospodarstvo in ki ima še drug globok pomen — za omejitev žganjarske kuge.

To je

Vprašanje

poslanca dr. Pegana in tovarišev na gosp. deželnega predsednika, ker deželna vlada odreka občinam dovoljenje za pobiranje naklad na pivo in žganje.

Hvalevredno je, da so prišli občinski zastopi na Kranjskem do prepričanja, da vršijo važno socialno nalogo, če omejujejo žganjepitje s tem, da pobirajo samostojno občinsko naklado na žganje in opojne pijače. S tem pa tudi pomagajo onim davkoplačevalcem, ki nosijo po svojem bistvu krivični in občutljivi zemljiški davek.

Popolnoma nasprotnega naziranja je pa c. kr. deželna vlada, ki meni, da je dopustno pobiranje samostojne naklade na žganje in pivo le tam, kjer se pobirajo v občini tako visoke doklade na direktne davke, da jih občani že ne zmorejo več. Če so pa doklade nižje — izpod 50 % — meni c. kr. deželna vlada, da se samostojna naklada na pivo in žganje ne sme pobirati.

S tem ne oškoduje deželna politična oblast samo onih, ki plačujejo doklade k direktnim davkom, nego oškoduje tudi občino samo, še bolj pa sosedne občine, ker napravi na ta način takozvana prosta ozemlja, v katera hodijo potem ljudje iz sosednih občin, kjer imajo tako naklado dovoljeno, popivat.

Če tedaj občinski odbor tako dobro gospodari, da ima nizke doklade na direktne davke, mora biti kaznovana občina s tem, da se ji ne dovoli pobiranja samostojne doklade.

V zadnjem času je c. kr. deželna vlada odrekla pobiranje samostojne naklade občinam Št. Jernej, Ilirska Bistrica, Črmošnjice, Hruševka in Kapljavas.

Podpisani vprašajo:

1. Kaj nagiblje c. kr. deželno vlado k tem izvanrednim, za občine kvarnim odredbam?

2. Ali hoče gospod deželni predsednik poskrbeti, da se v prihodnje dovoli občinam v vsakem slučaju pobiranje samostojne naklade na pivo in žganje v zakonito dopustnih merah?

V Ljubljani, dne 16. februarja 1911.

(Slede podpisi.)

Naj bi se občine v obilnejši meri posluževale tega davka na žganje in pivo, ki bi v obilni meri razbremenil druge davkoplačevalce.

Delitev (razdruževanje) občin.

Čudno je, da beremo zadnji čas vedno o prošnjah, da bi se dovolilo tej ali oni davčni občini ločiti se od prvotne davčne občine in da bi se ustanovila samostojna občina. Zadnji čas je bila dovoljena izločitev davčne občine Sora in Draga iz občine Medvode in ustanovitev samostojne občine Sora, in je dobil dotični zakonski načrt že Najvišje potrjenje.

V tiru je načrt za ustanovitev samostojne občine Velesovo, ki spada sedaj v občino Šenčur, dalje Sela pri Šumbregu (v občini Dobrniče).

Torej vseskozi le razdružitev, ki jo sicer pod gotovimi pogoji dopušča § 3. občinskega reda.

Zakaj pa se občine niso posluževale tudi druge pravice, katero jim je dajal § 2. občinskega reda?

Pravice združevanja nam reč.

Če premotrivamo nagibe, ki vodijo tiste občine, ki zaktevajo razdružitev, najdemo ponavadi

prvotni vzrok tej zahtevi v kakem lokalnem prepiru, — separatizmu te ali one vrste.

Če se n. pr. dve večji podobčini ali davčni občini ne moreta zediniti glede na osebo župana pri volivi, ki ni vseč enemu ali pa drugemu delu, že zahteva en del lastno občino. — Nikdo pa v tistem trenutku ne razmišlja, če ima odcepljena samostojna občina tudi dovolj življenske moči, dovolj gospodarske sile, da se bo mogla vzdrževati in da bo mogla brez velikih žrtev pokrivati sama nebroj potrebščin, n. pr. vzdrževati šole, ceste i. t. d.

Na Kranjskem imamo že tako najmanj tretjino preveč občin, ki so nekatere komaj uro hoda oddaljene od drugih, in katerim je predpisanega komaj ali pa še niti 1000 kron direktnega davka.

V takih občinah imajo ljudje res »svojega župana«, imajo pa tudi ali skrajno revno lastno občinsko gospodarstvo ali pa visoke doklade.

Mi zastopamo mnenje, da je povsod vendar umestnejše združevanje, kakor pa razdruževanje, ker le v združenju je moč! Zato se čudimo, da ni slišati o kakih prošnjah, da bi se združile dve ali več občin v eno politično celoto posebno tam, kjer se interesi ne križajo, ampak so vsem eni in isti.

Sicer pa upamo, da se bližamo — počasi sicer — tudi temu načinu, združevanju občin.

Novi občinski red ima v § 2. bistveno druga določila, kot jih je imel stari.

Občine bo mogoče po novih določilih združiti tudi v tem slučaju, če bi same ne hotele.

Ne motimo se, če trdimo, da je to prvi korak k temu, da se v doglednem času kreirajo (ustanove) velike občine, katero vprašanje je že v prvih letih obstoja deželnega zbora sprožila vlada. — Brez dvoma je, da bo že tako obširni upravni aparat prvih avtonomnih oblastev dobil čisto drugo lice, če se enkra' uresniči ideja ustanovitve velikih občin. — Za sedaj pa menimo, naj bi se vsaj opustilo razkosavanje tačas obstoječih občin.

Občinske matice.

Kakor smo poročali, je »Kmetska županska zveza« vsled odborovega sklepa zaprosila c. kr. deželno vlado, naj bi odredila, da bi prepustili številni komisarji pri ljudskem štetju številne pole županstvu v svrhu ureditve občinskih matic.

Kakor je razvidno iz odloka, ki ga je prejel načelnik »Kmetske županske zveze« in ki ga priobčujemo v sledečem, deželna vlada vloženi prošnji ni mogla ugoditi, vendar pa je županstvu še vedno dana prilika, da uredi občinske matice.

Odlok se glasi doslovno:

stev. 4071.

»Kmečki županski zvezi«
v roke g. načelnika župana
Antona Belega
v

Št. Vidu.

Vsled ukaza c. kr. deželne vlade z dne 9. februarja 1911, št. 155, se v rešitvi Vaše na c. kr. deželno vlado naslovljene vloge z dne 30. decembra 1910 obveščate, da se števne pole po § 26 zakona o ljudskem štetju ne smejo izročiti, da pa je v smislu tega zakona občinam na prosto voljo dano, po izvršitvi pregledov števne pole vpogledati pri podpisnem c. kr. okrajnem glavarstvu.

Nadalje se obveščate, da so bile občine v smislu odloka c. kr. deželne vlade z dne 19. decembra 1910, št. 32.103, pozvane, v svrhu ureditve občinskih matic, potrebne tiskovine naročiti, da pa so se temu pozivu le nekatere občine odzvale.

C. kr. okrajno glavartvo

Ljubljana, dne 15. februarja 1911.

Cron. l. r.

Županstva, ki že imajo občinske matice, naj skrbijo za to, da se te izpopolnijo po števni polah, ki se nahajajo pri okrajnih glavarstvih in ki jih bodo dala ta oblastva občinskim zastopnikom na vpogled, če se bodo zglasili osebno pri njih v omenjeni namen. Ona županstva pa, ki občinskih matic še nimajo, naj jih takoj nabavijo, ker je sedaj najugodnejša prilika in ker jih bodo zdaj z najmanjšim trudom uredila, ko so jim na razpolago števne pole pri c. kr. okrajnih glavarstvih.

Odveč se nam skoro zdi, še enkrat poudarjati, kako važne so za županstva občinske matične knjige pri izvrševanju domovinskega zakona.

O izseljevanju Slovencev v Ameriko.

V 9. številki letošnjega leta je priobčil »Domoljub« glede izseljevanja naših ljudi v Ameriko tako zanimive statistične podatke, da bomo gotovo ustregli svojim čitateljem, ako podamo iz njega poglobitve misli in številke, iz katerih se razvidi, kako ogromno število sinov in hčera našega naroda biva onostran morja, pa tudi koliko našega denarja je šlo obenem z izseljenci v Ameriko.

Iz številke pa naj zopet sledi pouk, naj ljudje ne tiše preko morja, ker se zopet obetajo tam še slabši časi.

V članku pod naslovom »Šel je po svetu, Bog ve, kam«, piše člankar:

Koliko je naših ljudi na tujem? Ne mi sami, ne država ne ve odgovora. Samo za Zvezne ameriške države imamo nekaj podatkov, ki nam jih

daje ameriški izseljevalni urad. Tujec šteje naše ljudi, kakor da so zanj važnejši, nego za nas. In te številke imajo veliko v sebi.

Slovinci so se jeli v večjem številu izseljevati v Severno Ameriko šele krog leta 1890. Prej je samo sempatja kdo poizkušal najti srečo onstran oceana. Prvi naši izseljenci so bili katoliški duhovniki, ki jih je gnala verska gorečnost v tujino, na čelu jim naš ponos, v duhu svetosti umrli škof Baraga, ki je leta 1831. zapustil domovino ter šel oznanjat Krista poganskim Indijancem. Krog leta 1863. se je naselilo nekaj naših rojakov v Čikagi in Jovi. V Novem Jorku so prvi naši izseljenci iz leta 1878. Od leta 1890. pa že moramo računati slovenske izseljence v Ameriko na stotine; od leta 1895 pa že na tisoče. Danes jih štejejo približno — natančnih številk nihče ne ve — nad 100.000. Porazdeljeni so zlasti po severo-atlantski in severni pokrajini; na jugu jih je le malo. Približno se jih šteje po posameznih državah: v Pensilvaniji 25.000, v Ohaju (Ohio) 15.000, v Illinoisu nad 10.000, v Mičigenu (Michigan) 7000, v Minesoti 12.000, v Koloradi 10.000, v Montani 5000, v Kaliforniji 5000, v Kansasu 3000, v Vošingtonu (Washington) 15.000 (večinoma kmetov) in še nekaj tisoč drugod v Utahu, Vajomingu (Wyoming), Ajdahu (Idahu) in Nju Jorku.

Število naših izseljencev parašča vsako leto. Samo kadar so v Ameriki veliki štrajki, kakor n. pr. leta 1904, ali če zastaja obrt, kakor leta 1908 in 1909, gre nekoliko nazaj. Amerikanci računajo Slovence s Hrvati vred. Po večletnih izkušnjah smemo s precejšnjo gotovostjo trditi, da je v številu hrvaških in slovenskih izseljencev Slovencev najmanj ena tretjina. Od leta 1901 do konca leta 1910 se je izselilo 309.727 Slovencev in Hrvatov (brez Dalmatincev in Bošnjakov, ker te čudni ameriški urad šteje zase) v Zvezne države. Od teh štejem Slovencev: l. 1901—6000, l. 1902—10.000, l. 1903—11.000, l. 1904—7000, l. 1905—12.000, l. 1906—15.000, l. 1907—15.000, l. 1908—7000, l. 1909—7000, leta 1910—13.000. Vseh skupaj torej 103.000. Od teh se jih stalno vrne kakih 25 od sto. Iz zadnjih deset let imamo torej krog 75.000 svojih rojakov v Severni Ameriki. Priznavati moramo, da te številke ne pomenjajo samo izgube, če se postavimo na zgolj denarno stališče. Denarja je brez dvojbe veliko prišlo od pridnih izseljencev v domovino in marsikako posestvo, ki je bilo bobnu že blizu, se je osvobodilo dolga in ohranilo svoji družini. Ne moremo pa imeti zaprtih oči pred veliko škodo, ki jo ima naše ljudstvo, obseženo v navedenih številkah: Mnogo družin je razbitih, mnogo src skvarjenih, mnogo teles pohabljenih. Dolarjev je lepo število, a drže se jih solze in kri, znoj in trpljenje, pa tudi silno mnogo dušnega gorja.

Pozabiti pa tudi ne smemo, da se z izseljenci izgubi ogromno našega premoženja. Po ameriškanskih podatkih je imel vsak naših izseljencev povprek po 15 dolarjev gotovine pri sebi, ko je stopil na suho. To že znaša 7.500.000 K za 100.000 ljudi. Vožnja po ladji stane na medkrovu, kjer se vozijo naši, povprek po 170 K; 30 K moramo računati najmanj za železnico in druge izdatke; potemtakem pride najmanj na izseljenca potnih stroškov 200 K; za 100.000 oseb torej 20.000.000 K. Če je prišlo nazaj v domovino 27.500.000 K, so s tem šele pokriti dejanski stroški, ki so jih izdali izseljenci; njihovo delo, ki ga znajo Amerikanci nakladati z vrhano mero, je še zastoj.

K imenovani vsoti moramo prištevati še vozne stroške tistih, kateri so se med tem časom vrnili in ki znašajo brez dvojbe nad 5 milijonov kron. Splošno važno je pa tudi to-le: Zaslužek od naših izseljencev spravijo v žep skoraj brez izjeme tuji kapitalisti, ki imajo v svoji lasti velike parobrodne družbe. Naši ljudje se vozijo s Hamburg-Amerika, s severno nemškim Lojdom, s Holland-Amerika, z Red-Star ali pa s splošno prekoatlantsko družbo (Compagnie generale Transatlantique). Vse te družbe so izključno tuje in v naši državi ne ostane niti beliča od njih. Ladje se delajo samo na tujem; naša industrija nima nobenega deleža pri tem in dobiček spravijo izključno le tuje v svoje žepe. Nekaj malega se pelje izseljencev iz Trsta z Austro-Amerikana, kakor se imenuje parobrodna družba, ki ima vsaj avstrijsko ime. Z naših ljudi krvjo bogate ameriškanski kapitalisti, z našim denarjem pa delajo profite tuje parobrodne družbe in tuji obrtniki in delavci imajo na naš račun delo in zaslužek.

Tako je. Tarnati tu ne pomaga prav nič: treba je resnega dela, da se te bolezni ozdravijo. Naše skupno delo mora predvsem povzdigniti gospodarstvo doma in z dalekosežnimi napravami omogočiti, da bodo domače pridne roke dobile doma dela in kruha. V ta namen delujejo naši politiki in zanj se trudijo naše gospodarske organizacije. Nove železnice so že na dnevnem redu. Čas je, da dobe naši ljudje kruha v domovini, — pristavljamo tudi mi.

Vprašanja in odgovori.

21. Županstvo Loški potok.

Vprašanje:

Tukajšno županstvo namerava izvesti občinske volitve v tukajšni občini po novem volilnem redu meseca majnika t. l. — Velečenjeno uredništvo blagovoli sporočiti, se bodo li dobile pravočasno in kje se bodo dobile za volitve potrebne tiskovine, in ali bode izposloval deželni odbor pri finančnem ravnanstvu brezplačno sestavo izpiskov davkoplačevalcev od strani davčnih uradov?

Odgovor:

Vam in drugim županstvom naznanjamo glede priprave za občinske volitve po novem občinskem volilnem redu sledeče: Vse potrebne tiskovine so v konceptu že izgotovljene in se bodo v kratkem oddale v natis tiskarnam, ki jih bo določil deželni odbor. — Izkaznice (legitimacije) in glasovnice se bodo seveda dpošiljale samo od deželnega odbora in prodaja teh tiskovin v knjigotržtvu (po tiskarnah) ne bo dovoljena. Vse ostale tiskovine pa se bodo lahko naročale naravnost pri dotičnih založnikih. Kakor hitro bodo tiskovine gotove, kar se zgodi, ko se izreče o njih tudi deželna vlada, dobe županstva takoj obvestilo od deželnega odbora po posebni okrožnici, v kateri bodo obrazložena še nekatera navodila glede volitev.

S predpripravami za volitve, t. j. s sestavo prvotnega volilnega imenika pa lahko županstva takoj prično. Glede davčnih izpisov opozarjamo županstva na članek, v katerem bomo poročali prihodnjič o stališču dež. odbora v tem vprašanju in o rešitvi finančnega ravnateljstva v Ljubljani in finančnega ministerstva. Tudi o tem dobe županstva navodilo v preje omenjeni okrožnici, ki se bo izdala. — Za sedaj svetujemo: županstvo naj se obrne uradoma na davčni urad, in če ta odreče brezplačni davčni izpis, naj se županstvo pritoži — če treba — na vse višje inštanice.

22. Županstvo Kropa in Radoljica.

Vprašanje:

Ali sme »Zadruga užitninskega odkupa« za pobiranje občin. doklade na užitnino odbiti 10% za pobiranje te doklade, oziroma ali je občina dolžna plačati zadrugi 10% prispevek? In po katerem zakonu?

Odgovor:

Zadruga nima pravice odtegovati kak režijski prispevek; — zakona, na katerega bi se mogla sklicevati, sploh ni. —

Ker je pa prizadetih več občin, pojasnimo zadevo obširneje na podlagi uradnih podatkov.

Iz solidarno-pogoditvenega zapisnika, katerega je sklenilo pogoditveno društvo za užitnino v davčnem okraju Radoljica s finančnim oblastvom (§ 12.) sledi, da pogoditveno društvo sploh ni upravičeno, odtegniti si za pobiranje občinske doklade na užitnino od nabranih zneskov kak odstotek za režijo.

Dotični § pogoditvenenega zapisnika se glasi doslovno takole: »Pogoditveno društvo je zavezano, za vsako občino v pogoditvenem okraju že obstoječo ali šele v dobi sedanje pogodbe uvedeno doklado na užitnino od mesa, vina, vinskega in sadnega mošta na zahtevanje občinskega predstojništva pobirati in občini plačevati v delnem znesku pogoditvene poprečnine, na katero se občinska doklada nanaša, in nje odstotnemu postavku primerne svote, in sicer v veljavni dobi pogodbe za čas obstanka doklade.

Ako kaka občina to zahteva, zavezana je pogoditvena družba naznaniti tej občini v številkah za cel pogoditveni okraj odpadajočo poprečnino in na vsako posamezno, v pogoditvenem okraju ležečo občino pripadajoči delni znesek davčne poprečnine od vina, odnosno od mesa.

Na podlagi te pogodbe se je obrnil deželni odbor na c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani z naprosbo, naj odredi, da se bode občinska doklada na užitnino od vseh zakupnikov oziroma pogoditvenih društev brezplačno pobirala in v mesečnih obrokih županstvom odrajtovala.

Z ozirom na to se vse prizadete občine lahko uprejo plačilu 10 odstotnega prispevka.

23. Županstvo Col pri Vipavi.

Vprašanje:

V tukajšni občini bomo imeli kmalu občinske volitve. — Ali morejo volilci iz sosedne občine, ki imajo v tukajšni občini volilno pravico, izdati pooblastila, ali morajo priti osebno k volitvi? Ali veljajo za take pooblastila ali ne?

Odgovor:

To vprašanje je popolnoma odveč, ker so vendar v tem oziru določila § 4, točka 3. novega volilnega reda popolnoma jasna.

Vsak volilni upravičenec v občini, v kateri ima volilno pravico, in ki biva v drugi občini, sme voliti po pooblaščenju, torej sme dati pooblastilo in mu ni treba osebno hoditi volit.

Vsa pojasnila o volitvah najdete v člankih v št. 22., 23. in 24. »Občinske Uprave« 1. 1910. in deloma v današnjem članku v poročilu o poučnem tečaju.

Vsem županstvom priporočamo, naj se natančno pouče o določbah novega volilnega reda in zlasti prouče tolmačenje v navedenih številkah »Občinske Uprave«.

24. Županstvo Col pri Vipavi.

Vprašanje:

Ali bi se smelo izvoliti v občinski odbor volilca, ki ima občinsko službo, to je cerkvenik, organist, sluga? Ti uslužbenci so posestniki in žive le od posestva, nikakor pa ne od občinske službe.

Odgovor:

Na enaka vprašanja smo že večkrat odgovarjali. Po § 10 (1.) občinskega volilnega reda ne morejo biti voljeni občinski uslužbenci, dokler v istini služijo. — Kdo pa naj se smatra kot občinski uslužbenec? Vsekakor le oni, ki je kot tak nastavljen po sklepu občinskega odbora pod vsemi onimi pogoji, ki veljajo za druge javne uslužbence. — Občinski uslužbenci v pravem pomenu besede so torej oni, ki žive od te službe, ktera je njihov glavni poklic, in ki so podrejeni županu in njegovi disciplinarni oblasti. — V Vašem vprašanju navedeni uslužbenci se pač ne morejo smatrati kot občinski uslužbenci v tem smislu, tudi ne sluga, če ni kot tak izrecno nastavljen, ampak opravlja ta dela samo kot postranski zaslužek proti od časa do časa določeni nagradi.

Cerkvenik in organist pa itak nista občinska uslužbenca, če tudi občina prispeva za plače.

25. Gosp. Jan. Žur. v Grad. (Št.)

Vprašanje:

Cerkveni konkurenčni odbor Sv. B. v H. je izdal plačilne naloge za prispevke k popravilom pri cerkvenih in nadarbinskih poslopih potem, ko se je izvršila redna konkurenčna razprava. — Ali smo dolžni plačati ali ne, ker se prej ni nič vprašalo občinskih zastopnikov za dovoljenje?

Odgovor:

To se razume, da bodo morali plačati davkoplačevalci župne občine na nje odpadajoče tangente po razmerju direktnih davkov. Ker se je izvršila konkurenčna obravnava, so bili k njej pozvani gotovo vsi prizadeti faktorji, torej sploh nimajo občinski zastopi dati nikakega dovoljenja. — Troške, kolikor ne zadenejo patrona, mora plačati župna občina po § 36. zakona z dne 7. maja 1874 drž. zak. št. 50 z ozirom na določbe zakona z dne 31. dec. 1894 drž. zak. št. 7. potom doklad na direktne davke, kakor je popolnoma pravilno navedeno v plačilnem nalogu. — Rok za pritožbo na višje upravno oblastvo (namestnijo) po § 55 zakona iz l. 1874 je že potekel, torej se ne da ničesar doseči; sicer pa bi gotovo ne bili tudi ničesar dosegli!

26. Vč. gosp. V. J. v Sv. (Štaj.)

Vprašanje:

Ali se mora občinska volitev vršiti v mejah občine, ali se sme tudi izven njenih mej?

Odgovor:

Glede kraja občinskih volitev zakon sploh ničesar ne določa.

Vendar pa je smatrati kot obsebi umevno, da se vrše v mejah občine, in ne zunaj nje. — Ali imate za to posebno tehten vzrok? V tem slučaju bi se morali pač obrniti na okrajno glavarstvo, ki odločuje v vseh stvareh volilnih agend. Sicer je naše mnenje, da bi se izvršile volitve lahko tudi zunaj občine, ako je to neobhodno potrebno. Morda nam naznanite поблиži vzrok, in pa morebitno odredbo političnega oblastva.

27. Županstvo D. M. v Polji.

Vprašanje:

V naši občini so trije virilisti, ki se pa niso priglasili kot taki. Ali jih je županstvo dolžno klicati k sejам, ali ne? Posebno še z ozirom na novi občinski red.

Odgovor:

Načelo je, da se je moral vsak virilist ob izvolitvi novega občinskega odbora pismeno prijaviti, da se hoče posluževati svoje pravice in se vdeleževati občinskih sej. Če tega ni storil, tudi ni županova dolžnost, ga vabiti k sejам občinskega odbora. Priglasiti se je moral virilist po vsakih novih volitvah občinskega odbora.

Novi občinski red je prejšnjo institucijo virilistov čisto spremenil, ker jih sploh ne pozna.

Kdor se torej ni prijavil pred razglasitvijo novega občinskega reda (novele) z dne 17. oktobra 1910, se po dnevu razglasitve ne more več prijaviti kot virilist, torej ga tudi županstvu ni treba vabiti k sejам občinskega odbora.

Gospodarstvo.

Deželni tečaji za zidarske mojstre. Deželni odbor kranjski priredi 20., 21. in 22. marca t. l. v deželnem dvorcu, soba št. 122, tečaj za zidarske mojstre, ki se hočejo izvežbati v novodobni gradnji hlevov.

Spored: Upliv hlevov na zdravstvo živine. Splošna uredba modernega hleva v primeri z dosedanjimi napravami. Načrti in proračuni. Podrobnosti modernih hlevskih naprav.

Udeležencem povrne deželni odbor železniške prevozne stroške 3. razreda in za hrano in stanovanje po 6 K na dan.

Prošnje z dokazili, da je dotičnik na Kranjsko pristojen zidarski mojster, je predložiti deželnemu odboru v Ljubljani do 15. marca t. l.

Razne vesti.

Važna razsodba za posestnike psov. Najvišji sodni dvor je izrekel za posestnike psov zelo važno razsodbo. Pred več časom je neki Václav Christof v Plznu hotel obiskati tovarnarja Klotza, čegar psa pa sta ga vrgla na tla, pri čemur si je zlomil roko. Ker se ni poravnal z lastnikom psov mirnim potom za odškodnino, je prišla vsa zadeva pred sodišče. Okrožno sodišče v Plznu je tožbi za odškodnino ugodilo, češ da je lastnik psov dolžan, paziti na svoje pse. Nasprotno pa je bila druga inštanca, nadsodišče v Pragi, mnenja, da

Klotz ni dolžan plačati odškodnine, ker se je Christof poškodoval v hiši in ker Klotz ni mogel vedeti, da moreta psa koga raniti, zlasti še ker nista grizla. Najvišji sodni dvor pa je razsodbo zavrnil, češ da ima lastnik psov skrbeti tako za svoje pse, da sploh ne morejo komu škodovati. Obtoženec mora računati s slučajem, da morejo psi, ki prosto letajo po hiši ali dvorišču, koga napasti. To pa še zato, ker slede vse živali nagonom, ki se jih ne more kontrolirati.

Pritožbe vodstva in upraviteljstva deželni dobrodelnih zavodov. — Upraviteljstvo deželne bolnišnice se pritožuje, da nekatera županstva vkljub mnogobrojnemu pogonu ne rešujejo točno bolnišniških dopisov. — Nekatere občine se niso odzvale niti po pet- do sedemkratnem pogonu. Vsled tega je bilo upraviteljstvo deželni dobrodelnih zavodov prisiljeno, obrniti se na deželni odbor za posredovanje pri nekaterih posebno malomarnih občinah, ktere navaja v poročilu imenoma. Deželni odbor je izdal zato ukaz dotičnim občinam, naj v bodoče postopajo napram omenjenemu upraviteljstvu z ono vestnostjo in točnostjo, kakor so dolžne nasproti drugim uradom in sicer tem bolj, ker so baš zadeve, s katerimi imajo opraviti deželni dobrodelni zavodi, večinoma nujnega značaja. — Ako se bodo tožbe ponavljale, nastopil bo deželni odbor proti županstvom z vso strogostjo.

To v vednost vsem občinam!

Iz deželnega odbora. Referat o združništvu je prevzel deželni odbornik dr. Evgen Lampe, ki bo reševal dotične agende dogovorno s strokov-

nimi referenti dr. Peganom, dr. Zajcem in grofom Barbo. Dr. Lampe odloži vsled tega vsa mesta v načelstvu zadrug, da bo delal popolnoma neodvisno na vse strani.

Za mladinski oddelek v prisilni delavnici se je sprejel nov statut. Za gojence se določi vzgojevalni red. Pripravi se načrt za novo vzgojevalnico za zanemarjeno mladino.

Župan umrl. Dne 25. februarja so pokopali župana v Črnem vrhu nad Idrijo, g. Dominika Rudolfa. Pogreba se je vdeležila velika množica ljudstva, med njo več odličnjakov. Vrlemu možu blag spomin!

Prvi avstrijski dreadnought (ogromna vojna ladja) bo spuščen v morje v Trstu 27. maja t. l. Navzoč bo baje tudi cesar. Kakor znano, bo stala vsaka ladja te vrste okroglo 60 milj. kron.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani. Župani, načelniki zdravstvenih okrožij in načelniki cestnih odborov, kateri želijo nalagati denar v hranilnici kmečkih občin v Ljubljani, naj kratkim potom pošljejo hranilne knjižice na napominano hranilnico, katera sama preskrbi pri deželnem odboru potrebno devinkulacijo vložitnih knjižic drugih denarnih zavodov in vinkulacijo novih lastnih vložitnih knjižic. Ona tudi sama pravočasno dvigne denar brez izgube obresti pri različnih denarnih zavodih, in ga naloži na nove knjižice hranilnice kmečkih občin v Ljubljani. Pripomni se, da je ta hranilnica pupilarno varna, in se sme torej pri njej nalagati denar mladostnih.

„Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani“

v hiši Zadrugne zveze, Dunajska cesta 32

(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4¹/₄ 0/0

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.—12. dopoldne.

Za varnost vloženega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4¹/₄ 0/0

brez
odbitka